

Narrativ forskning. Tilgange og metoder er en antologi, hvor 18 forskere i 15 kapitler giver sine bud på, hvad narrativ forskning er, og beskriver konkrete eksempler på forskningsprojekter ud fra narrative tilgange.

Tilsammen illustrerer kapitlerne den narrative metodologiske traditions bredde og mange forskellige tilgange: fra mere essentialistiske fænomenologiske tilgange til flydende, poststrukturalistiske og postkoloniale positioner som lægger vægt på, at identitetskategorier skabes i interaktioner.

Forfatterne forholder sig alle implicit eller eksplicit til det spørgsmål, som formuleres i et kapitel af Jan Brødslev Olsen om mening i eksistentiel og livshistorisk belysning: "hvorvidt mening *skabes* gennem fortællingen, eller om fortællingen *udtrykker* en allerede eksisterende mening" (s. 219). De enkelte forfattere har forskellige udtalte eller udtalte svar på dette spørgsmål. Denne mangfoldighed i forståelser er på den ene side bogens styrke, idet det åbner op for en bredde af tilgange, som virker berigende. På den anden side, er det også det, der gør, at begrebet "narrativ forskning" fremstår lidt upræcist.

Videnskabsteoretisk dækker betegnelsen nemlig over mange forskellige epistemologiske og ontologiske udgangspunkter. Hvilken forståelse for sproget har man således, hvis man kalder sig narrativ forsker? Kan man både have en forståelse for sproget som aktivt skabende og levende, og en forståelse for sproget som et medium, der udtrykker indre tanker, oplevelser osv.? Og hvordan balancerer man mellem de forskellige forståelser? Disse spørgsmål giver bogen kun indirekte svar på.

Intersektionalitet på dansk

Særligt interessante er de kapitler, der – som modvægt til vor tids mistænkeliggørende og ofte fjendtlige fortællinger om etniske og religiøse mindretal – beskæftiger sig med etnicitet og racialiseringsprocesser ud fra et narrativt perspektiv. Ann Phoenix' kapitel om niveauer i narrative analyser er her særligt relevant.

Kapitlet viser, hvordan racisme og racialisering konsekvent nedtones i et interview med en far til børn af blandet etnisk herkomst. Faren i interviewet indgår i et komplekst identitetsarbejde, hvor han konstruerer sig selv som "farveblind" og benævner racisme som et uvigtigt problem, og samtidig søger han at skabe sin identitet ud fra andre sociale markører som social klasse og køn. Phoenix demonstrerer, hvordan makropolitisk og interaktionelle processer i en interviewsituation fletter sig sammen, når interviewpersonen bruger narrative som en måde at retfærdiggøre og påberåbe sig sin sociale position på.

Phoenix' kapitel er et af flere i antologien, som beskæftiger sig med begrebet *intersektionalitet*. Et andet er Ann-Dorte Christensen og Trine Lund Thomsens interessante kapitel om fortællinger om migration, klasse, etnicitet og køn. Den intersektionelle tilgang undersøger, hvordan forskellige sociale kategorier såsom etnicitet, køn og klasse gensidigt konstruerer hinanden, og hvilken meningsdannelse, der opstår, når disse kategorier krydses og sammenvæves. Begrebet stammer fra sorte feminister i slut 1980'erne, og har indtil for nylig i Danmark mest været kendt i feministiske forskningskredse. Med kapitlerne i bogen gøres intersektionalitetsbegrebet dog tilgængeligt for et bredere akademisk publikum. I den forbindelse er et andet læseværdigt kapitel Cathrine Carstensens om narrative fortællinger om moderskab, som undersøger skæringspunkter mellem kvindeligt køn og social klasse med udgangspunkt i Beverly Skeggs begreb om *respektabilitet*.

Indsigter om gruppeterapi og reproduktion af psykiatriserede fortællinger

Som diskursorienteret kliniker og forsker i psykiatrien var jeg mest spændt på de to kapitler, der beskæftiger sig med hhv. en livsfortælling fra en socialpsykiatrisk bruger (Anne Breumlund og Inger Bruun Hansen) og narrative udviklinger hos deltagere i en terapigruppe for unge anbragte (Hanne Warming).

Det førstnævnte kapitel, *Fortællinger af sindslidende om liv så nær det normale som muligt*, indeholder interessante pointer, men desværre også en del udforskede spor. Forfatterne skriver, at formålet med at lave livshistorieinterviews med voksne sindslidende var at "undersøge deres læreprocesser gennem livsforløbet, samt hvorvidt og hvordan deres sygdom havde sat sig spor" (s. 188). Med dette formål omfavnes implicit en medicinsk/psykiatrisk logik – om at de psykiske vanskeligheder, som personen oplever, skyldes en "sygdom" som bare "er der" og sætter sig spor. Selvom det beskrives, at interviewpersonerne har delfortællinger om mobning, ensomhed og en socialt belastet opvækst, reflekteres der ikke over, at "sindslidelsen" netop kan ses som en respons på disse. I stedet fokuserer kapitlet på, at dele af interviewpersonens narrativ kan karakteriseres som upålidelige (hvor der refereres til Wayne C. Booths begreb om den *upålidelige fortæller*), samt hvordan man som narrativ forsker kan forholde sig til narrativer, hvori der tilsyneladende er faktuelle uoverensstemmelser. Selvom dette fokus i sig selv er interessant, forbliver nogle spørgsmål, som efter min vurdering er afgørende at forholde sig til i narrative analyser af psykiatriserede fortællinger, ubesvarede: hvad betyder det at få tildelt en psykiatrisk diagnose for den måde, man fortæller sin livshistorie på? Hvordan kan de vanskeligheder, personen oplever, forstås i lyset af livshistoriske, sociale og kulturelle processer? Endelig savner man en diskussion om, at kategorien "sindslidende" i sig selv er en kulturel og social kategori. Selvom dette nok ikke er kapitlets ærinde, bevirker de udforskede spor, at den narrative analyse ikke til fulde udnytter sit kritiske potentiale. I modsætning til de oven for beskrevne kapitler om intersektionalitet, som udforsker og udfordrer gængse forestillinger om f.eks. køn og etnicitet, kommer kapitlet dermed i nogen grad til at reproducere gængse psykiatriske forestillinger i stedet for at udforske dem.

Det andet kapitel, som beskæftiger sig med klinisk praksis, handler om narrative forandringer hos deltagere i gruppeterapi (Hanne Warming). Kapitlet beskæftiger sig med narrative forløbsstudier, hvor man som forsker laver de samme narrative interviews på forskellige tidspunkter i en persons liv. Warming eksemplificerer dette ved en interviewundersøgelse af narrativer hos anbragte børn, der deltager i gruppeterapi. Forfatteren viser, hvordan gruppeterapien medvirker til en fortykkelse og nuancering af deltagerens fortællinger over tid, en pointe, som er interessant for terapeuter. Måske er det netop dette, som vi med et bredt begreb kalder terapeutisk forandring? Kapitlet tilbyder dermed forfriskende nye øjne på livshistoriske fortællinger i og som resultat af terapeutisk praksis.

Narrative tilgange for både forskere og praktikere

Bogen er skrevet som en lærebog til studerende og som en håndbog til forskere, der vil arbejde med narrative studier. Bogens kapitler kan dog også være brugbare til at styrke praktikerens analyser af klienters fortællinger i terapi, supervision eller i konsulentarbejde. De forskellige narrative tilgange kan skærpe følsomheden for, at fortællinger, der frembringes af klienter, bør forstås som mikrofortællinger, som altid trækker på bredere kulturelle fortællinger. I den forbindelse ville det have været en ekstra gevinst, hvis bogen indeholdt et kapitel om narrativ terapi – især eftersom narrativ terapi nævnes i bogens indledende kapitel som en af tre strømninger, der har skabt den "narrative vending" (Lund Thomsen, Glavind Bo og Christensen). Bogens væsentligste bidrag, om end det synliggøres i varierende grad i de forskellige kapitler, er ud fra min vurdering, at den illustrerer, at "små fortællinger" og personlige livshistorier altid er situeret i en kulturel og social kontekst. Michael White, en af grundlæggerne af den narrative terapi, har på et tidspunkt skrevet, at nogle af de største inspirationskilder til psykologisk praksis bør findes ved at læse tekster fra fagområder uden for psykologien, såsom sociologi, filosofi og antropologi. Jeg er helt enig i den betragtning. Hermed følger derfor en opfordring til psykologer om at læse bredt og lade sig inspirere af udviklinger i andre socialvidenskabelige discipliner. Dette giver bogen *Narrativ forskning. Tilgange og metoder* en hjælpsom indgang til.

*Af Agnes Ringer, aut. psykolog, ph.d., psykolog ved Ambulatorium for Spiseforstyrrelser,
Psykoterapeutisk Center Stolpegård og ekstern lektor ved Center for Sundhedsfremmeforskning, Roskilde
Universitet*